

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روز قضاوت

مبانی آن و تشکیل قوه قضائیه

پژوهشگر: دکتر سید حسن اسعدی

کتاب پژوهش ۵۶

نشر میزان

۱۴۰۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ
الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ

«سورة حديد، آية ٢٥»

«لَا يَشْكُرُ اللَّهَ مَنْ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ»^۱

کسی که انسان‌ها را سپاس نگوید خدا را

سپاس نخواهد گفت. پیامبر اسلام ﷺ

سپاسگزاری و اعتذار

با سپاس از جناب آقای دکتر عباس شیر، استاد ارجمند دانشکده حقوق دانشگاه تهران و همکاران محترم ایشان در بنیاد حقوقی نشر میزان، تقدیر از فرزندان عزیزم در کتابخانه‌های مکتوب و الکترونیکی آستان قدس رضوی که در ایام شیوع ویروس کووید-۱۹ با آوردن منابع، به خانه‌ام، این‌جانب را یاری داده‌اند و سپاسگزاری از خدمات مدیریت و پرسنل نشر آویژه (علاقه‌مند) که کتاب را آماده‌ی چاپ نموده‌اند، با اعتذار از خوانندگان اندیشمند کتاب، درخواست می‌شود هرگونه نقد و انتقادی دارند پژوهشگر را از طریق ایمیل O.Writer@yahoo.com مطلع فرمایند تا در چاپ‌های بعدی ملحوظ گردد.

سید حسن اسعدی

بهار ۱۴۰۰

۱ - تفصیل وسائل الشیعه، ج ۱۶، صفحه‌ی ۳۱۳.

فهرست عناوین

عنوان	صفحه
-------	------

تقریظ	۱۳
دیباچه	۱۹
۱) با رویکرد تاریخی	۱۹
۲) با رویکرد آئینی	۲۰
۳) با رویکرد حقوق عرفی ملی و بین‌المللی	۲۰
۴) ردیابی پیشینه‌ی تدوین قوانین عرفی	۲۱
۵) ضرورت همخوانی روند قضاوت مبانی آن و تشکیلات قوه‌ی قضائیه با ارزش‌های اجتماعی ملی و هماهنگی روند قضاوت، مبانی آن و تشکیلات مراجع قضائی فراملی	
با حقوق و معاهدات بین‌المللی	۲۴
۶) ضرورت تصویب و اجرای قوانین محدودکننده‌ی آزادی مطلق افراد و دولت‌ها و لزوم تشکیل قوه‌ی قضائیه‌ی ملی و بین‌المللی	۲۹
۷) لزوم اجرای مجازات متناسب با زیان‌های وارده بر اثر جرم ارتكابی	۳۱
۸) اشاره‌ای به مصادیق متفاوت و حتی متضاد واژه‌ی «عدالت» در فرهنگ‌های جوامع بشری در دهکده‌ی جهانی	۳۳
۹) اشاره‌ای به هدف عمده از این تحقیق و تألیف کتاب	۳۴
۱۰) ادوار و نهادهای بین‌المللی مورد واکاوی در این کتاب	۳۵

فصل یکم

روند قضاوت، مبانی آن، آیین دادرسی و تشکیلات قضایی در دوران
سلطنت هخامنشیان، اشکانیان و ساسانیان در ایران باستان
صفحات ۳۷-۴۸

- (۱) روند قضاوت، مبانی آن، تشکیلات قضایی و آیین دادرسی در عصر سلطنت
هخامنشیان ۳۷
- چکیدهی کلام در فراز ۱ این فصل ۴۳
- (۲) روند قضاوت، مبانی آن، تشکیلات قضایی و آیین دادرسی در حکومت‌های بعد از
هخامنشیان در ایران باستان به‌ویژه در عهد ساسانیان ۴۴
- الف) اشاره‌ای مختصر به دوران اشکانیان ۴۴
- ب) «اشاره‌ای مختصر به روند قضاوت، مبانی آن و اجرای عدالت در دوره‌ی
ساسانیان» ۴۴
- نتیجه‌گیری ۴۷

فصل دوم

اشاره‌ای مختصر به روند قضاوت و مبانی آن در عهد خلفای عرب
و حکام پس از آنها تا حمله‌ی مغول به بغداد در نیمه‌ی دوم
قرن هفتم هجری قمری
صفحات ۴۹-۵۲

فصل سوم

اشاره‌ای مختصر به روند قضاوت و مبانی آن از نیمه‌ی دوم
قرن هفتم هجری قمری تا برقراری نظام سلطنت مشروطه
در سال ۱۲۸۵ هجری شمسی
صفحات ۵۳-۵۴

فصل چهارم

روند قضاوت، مبانی آن، آیین دادرسی و تشکیلات قوهی قضائیه از
برقراری نظام سلطنت مشروطه پارلمانی (۱۲۸۵ شمسی) تا استقرار
نظام جمهوری اسلامی (دوازدهم فروردین ماه ۱۳۵۸)

صفحات ۹۶-۵۵

- الف) درآمد ۵۵
- ب) پیشینهی قانون‌نویسی عرفی در عصر قاجاریه و روند قضاوت بر مبنای آنها و احکام دین مقدس اسلام ۵۶
- پ) تعریف قوهی قضائیه در متمم قانون اساسی نظام سلطنت مشروطه‌ی پارلمانی ... ۶۰
- ت) اشاراتی مختصر به فرایند قانونگزاری عرفی مرتبط با قضاوت، آیین دادرسی و تشکیلات قوهی قضائیه در دوران نظام سلطنت مشروطه‌ی پارلمانی از مجلس اول شورای ملی تا دوره‌ی بیست و چهارم و ذکر برخی از این قوانین برای نمونه ۶۱
- ث) تذکر ۷۳
- ج) اشاره به فرایند تصویب برخی قوانین مهم دوران سلطنت مشروطه که در دوران نظام جمهوری اسلامی هم با تغییرات و اصلاحاتی مبنای قضاوت می‌باشند ۷۳
- ۱- قانون مدنی ۷۳
- ۲- قوانین مرتبط با خانواده ۷۳
- الف) برخی از قوانین مرتبط با خانواده در دوران سلطنت مشروطه ۷۴
- ب) برخی قوانین مرتبط با خانواده که در نظام جمهوری اسلامی مصوب شده است ۷۴
- تذکر ۷۴
- ۳- قانون آیین دادرسی مدنی ۷۷
- ۴- قوانین کیفری ۷۹
- ۵- آیین دادرسی کیفری ۸۲

۶- فراتحلیلی مختصر درباره‌ی انتخابی بودن قضاوت و اجرای عدالت ۸۴

فصل پنجم

پژوهشی تطبیقی درباره‌ی روند قضاوت، مبانی آن و استقلال قوهی قضائیه در دوران سلطنت مشروطه با نظام جمهوری اسلامی صفحات ۹۷-۱۵۴

الف) درآمدی مختصر.....	۹۷
ب) تغییرات در قوانین	۱۰۰
ب - ۱) تغییر قانون اساسی.....	۱۰۱
ب - ۲) استقلال قوهی قضائیه و قضاوت	۱۰۲
ب - ۲ - ۱) استقلال قوهی قضائیه و قضاوت در متمم قانون اساسی در دوره‌ی برقراری نظام سلطنت مشروطه‌ی پارلمانی	۱۰۲
ب - ۲ - ۲) استقلال قوهی قضائیه و قضاوت در قانون اساسی نظام جمهوری اسلامی	۱۰۳
ب - ۳) وظایف قوهی قضائیه	۱۰۷
ب - ۳ - ۱) وظایف قوهی قضائیه در دوران سلطنت مشروطه‌ی پارلمانی	۱۰۷
ب - ۳ - ۲) وظایف قوهی قضائیه در نظام جمهوری اسلامی ایران	۱۰۹
ب - ۳ - ۳) توضیح مختصری پیرامون پیشگیری از وقوع جرم مقرر شده در فراز ۵ اصل یکصد و پنجاه و ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی	۱۱۰
ب - ۴) تغییر در قانون مدنی و آئین‌نامه‌ی دادرسی آن	۱۱۴
ب - ۵) تغییرات کلی در قانون مجازات و آیین‌نامه‌ی دادرسی آن	۱۱۴
ب - ۶) توضیحی مختصر	۱۱۷
پ) فراتحلیلی مختصر درباره‌ی انواع مجازات‌ها	۱۱۹
پ - ۱) تعریف مجازات	۱۱۹

- پ - ۲) انواع مجازات‌ها. ۱۱۹
- پ - ۳) برخی جرایم و مجازات‌هایی که مورد بحث و نقد قرار دارند. ۱۲۱
- پ - ۳ - ۱) زنای محصنه. ۱۲۳
- فراتحلیلی مختصر درباره‌ی مجازات سنگسار. ۱۲۸
- پ - ۳ - ۲) بیان مختصر جرایم مرتبط با مواد مخدر و روانگردان. ۱۳۱
- پ - ۳ - ۳) جرایم رایانه‌ای. ۱۳۷
- پ - ۴) اهم مجازات‌های متداول اصلی. ۱۳۹
- پ - ۴ - ۱) مجازات حبس. ۱۴۰
- پ - ۴ - ۲) مجازات جریمه‌ی نقدی و مصادره‌ی اموال تحصیل شده از جرم. ۱۴۳
- پ - ۴ - ۳) مجازات شلاق زدن به مجرم. ۱۴۵
- پ - ۴ - ۴) مجازات اعدام و مروری مختصر بر پیشینه‌ی آن. ۱۴۵
- پ - ۴ - ۵) اشاره‌ای به برخی موارد متوقف شدن اجرای مجازات‌ها. ۱۵۳

فصل ششم

توضیح مختصر تطبیقی درباره‌ی تشکیلات قوه‌ی قضائیه در دو نظام سلطنت مشروطه و جمهوری اسلامی

صفحات ۱۷۰-۱۵۵

- الف) ساختمان وزارت دادگستری و نمودارهایی از تشکیلات اداری و قضائی در دو نظام سلطنت مشروطه و جمهوری اسلامی. ۱۵۵
- الف - ۱) نمای ساختمان وزارت دادگستری و توضیح مختصری درباره‌ی آن. ۱۵۵
- الف - ۲) نمودارهای تشکیلاتی قوه‌ی قضائیه در دو نظام سلطنت مشروطه و جمهوری اسلامی. ۱۵۹
- ب) آشنایی بانهادهای مهم قوه‌ی قضائیه که در روند قضاوت اشتغال دارند. ۱۶۱

روند قضاوت، مبانی آن و تشکیل قوهی قضائیه

- ب - ۱) درآمدی مختصر ۱۶۱
- ب - ۲) دیوان عالی کشور و وظایف آن ۱۶۴
- ب - ۳) وظایف دیوان عدالت اداری ۱۶۷
- ب - ۴) مراجع شبه قضایی ۱۷۰

فصل هفتم

نقش قراردادهای استرداد مجرمان، انتقال محکومان، معاضدت قضائی و عناوین مشابه در حقوق کیفری و «اجرای عدالت» صفحات ۱۷۱-۱۸۴

- الف) درآمدی مختصر ۱۷۱
- ب) اشاره‌ای به برخی قوانین ایران در حوزه‌ی همکاری‌های قضائی با دیگر کشورها. ۱۷۹
- پ) اشاره‌ای به قراردادهای استرداد مجرمان و عناوین مشابه دیگر در مقررات ایران ۱۸۰

فصل هشتم

روند قضاوت در دیوان بین‌المللی دادگستری صفحات ۱۸۵-۱۹۰

- الف) تاریخ تأسیس، ساختار و عضویت در آن ۱۸۵
- ب) حضور ایران در این دادگاه ۱۸۹

فصل نهم

روند قضاوت در دیوان بین‌المللی کیفری صفحات ۱۹۱-۲۱۸

- الف) درآمدی مختصر ۱۹۱

- ب) تأسیس دیوان بین‌المللی کیفری ۱۹۲
- پ) شخصیت حقوقی دیوان بین‌المللی کیفری و انتخاب قضات ۱۹۳
- ت) ارکان دیوان بین‌المللی کیفری ۱۹۴
- ث) جرائم مورد رسیدگی دیوان بین‌المللی کیفری ۱۹۴
- ج) صلاحیت زمانی مقرر شده در اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری ۱۹۵
- چ) آغاز ورود دادگاه بین‌المللی کیفری برای رسیدگی به جرائم ۱۹۶
- ح) جبران خسارات بزه‌دیدگان ۱۹۷
- خ) عدم اجرای قاعده‌ی مرور زمان در دیوان بین‌المللی کیفری ۱۹۸
- د) پذیرفته‌نشدن حق شرط در عضویت در دیوان بین‌المللی کیفری ۱۹۹
- ذ) همکاری سازمان ملل متحد و شورای امنیت آن با دیوان بین‌المللی کیفری ۲۰۰
- ذ-۱) همکاری شورای امنیت سازمان ملل متحد با دیوان (ماده‌ی ۱۷) ۲۰۰
- ذ-۲) همکاری سازمان ملل متحد و دیوان (ماده‌ی ۱۸) ۲۰۱
- ذ-۳) امضای موافقتنامه بین سازمان ملل متحد و دیوان ۲۰۳
- ر- مجازات‌های مقرر شده در احکام دیوان بین‌المللی کیفری ۲۰۳
- ز- تجدیدنظر در اساسنامه‌ی دیوان بین‌المللی کیفری ۲۰۵
- فرا تحلیل ۲۰۵
- الف) تطبیق مقررات و صلاحیت‌های دیوان بین‌المللی کیفری با حقوق بین‌المللی ۲۰۶
- ب) تذکری در مورد عدم تناسب بین مجازات‌های مقرر شده در ماده‌ی ۷۷ اساسنامه‌ی دیوان بین‌المللی کیفری با برخی جرایم مهم ۲۱۰

فصل دهم

نقش پلیس جنائی بین‌المللی (اینترپل) در اجرای عدالت

صفحات ۲۱۹-۲۲۶

- الف) درآمدی مختصر ۲۱۹

روند قضاوت، مبانی آن و تشکیل قوهی قضائیه

- ب) مروری مختصر بر تاریخچهی تشکیل و ساختار پلیس بین‌المللی جنائی
 (ایتریل) ۲۲۰
- پ) وظایف پلیس بین‌الملل جنائی (ایتریل) ۲۲۳
- ت) محل استقرار دفاتر پلیس بین‌الملل جنائی ۲۲۴

فهرست منابع

ص ۲۳۱ - ۲۲۷

- الف) کتاب‌ها ۲۲۷
- ب) قوانین و اسناد ۲۳۰
- پ) مقاله‌ها ۲۳۰